

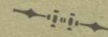

ΚΛΕΙΩ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ

Εκδιδόμενον δις τοῦ μηνός

ΕΝ ΣΜΥΡΝῃ

Τετογραφεῖον ἢ «Μέλισσα»

Ἐκαστον φυλλάδιον Μεταλ. 8.

ΚΛΕΙΩ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΔΙΣ ΤΟΥ

ΜΗΝΟΣ ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ

Τόμος Αος
ΑΡΙΘ. 5

Εν Σμύρνη ετησία Λ. δθ. 1)2
» εξάμηνος » » 1)4 Εξάμηνος

Εντός του Κρίτους Μετζ. 3
» 1)1)2

Εξωτερικού Φρ. 15
» εξάμηνος » 8

ΕΤΟΣ Α΄.
1)14 Φεβρουαρ. 1909.

ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΑ ΑΝΘΗ

Τους έβλεπα τακτικά να πηγαίνουν μαζί, να κάμουν τὸ συνειθισμένο περίπατό τους, μέσα στους άγρούς, ανάμεσα στα δένδρα, μέσα στους κήπους που έμοσχυβολούσαν από τὰ λουλούδια.

Τὴ ζηλευτὸ ζευγάρι. Ἡ Ἀνθή, ἓν δροσερὸ κορίτσι ἕως δέκα ἐξ χρόνων, με μικρὸ ζωρότατο πρόσωπο με μάτια μεγάλα κατάμαυρα, χείλη κατακόκκινα, μικρὸ, πολὺ μικρὸ στόμα, μαλλιά μακρὰ καστανά και με ἀνάστημα κανονικό, μέλλον ὑψηλό. Με άλλους λόγους ἡ Ἀνθή ἦταν κορίτσι εὐμορφο, γλυκό, ζαχαρένιο.

Ὁ Νίκος ἓνα παλληκάρι ἕως εἴκοσι δύο χρόνων με ὑψηλὸ ἀνάστημα, με κανονικό πρόσωπο και με μάτια ἐκφραστικά. Ἦταν κάπως ἀδύνατος και τὸ πρόσωπό του και τὰ χέρια του ἦσαν ὠχρά.

Τὴν ἀγαποῦσε πολὺ ὁ Νίκος τὴν Ἀνθή, μα και ἡ Ἀνθή ἀγαποῦσε τὸ Νίκο, και τὴν ἀγάπη τους δὲν τὴν ἐσκίαζε ποτὲ κανένα σύμφω καμμιὰ αἰτία δὲν φανερώθηκε γιὰ νὰ πικράνη ὁ εἰς τὸν άλλον.

Τους ἔβλεπα τακτικά, πάντα μαζί, ἀφωσιωμένους ὁ ἓνας εἰς τὸν άλλον. Ὁ Νίκος ἦταν φίλος μου

και ἀπὸ τους καλούς μου φίλους. Καλὸς νέος, ἠθικός, με ὅλα τὰ προτερήματα. Μοῦ ἔλεγε συχνά, πάντα, ὅσάκις με ἔβλεπε:

— Δὲν ξεύρεις, φίλε μου, πόσο τὴν ἀγαπῶ τὴν Ἀνθή μου, τὴν λατρεύω... μα τῆς ἀξίζει, εἶναι χρυσὸ κορίτσι, και τὸ ἀπεφάσισα νὰ τὴν πάρω γυναικά μου.... Και ἡ Ἀνθὴ μ' ἀγαπᾷ... μ' ἀγαπᾷ πολὺ... πολὺ... ὠρισθήκαμε ν' ἀγαπιούμαστε και σ' αὐτὸ τὸν τάφο ἀκόμα... Θὰ ἴμουνε ὅπως διόλου εὐτυχής, φίλε μου, μα... δὲν ξεύρω σὲν νάχω κάτι... νὰ δὲν αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτό μου καλά, κλά... κάθομαι και σκέπτομαι και τὸ βλέπω πῶς δὲν ἔχω τίποτε σπουδαῖο πράγμα γιὰ νὰ φοβοῦμαι, μα ἡ συλλογή δὲν με ἀφίνει.... Γιὰ δέ με... δὲν σοῦ φαίνομαι ἀδύνατος, ὠχρός... Δὲν ξεύρω μα αἰσθάνομαι τὸ στῆθος μου πολὺ ξηρὸ... ἔπειτα αὐτὴ ὀλίγη ἀδυναμία και αὐτὴ ἡ χλωμάδα με τραάζουν.... Ἴσως εἶναι ἀπὸ τὴν ἀγάπη μου, ἴσως ἀπὸ τὴ συγκίνηση και τὴ χαρὰ που αἰσθάνομαι γιὰ τὴν ἀγαπῶ τὴν Ἀνθή...

Δυστυχισμένη Νίκο! Πόσο παραζένη, πόσο δίοτροπος εἶναι ἡ Τύχη.

Οἱ φόβοι τοῦ Νίκου ἐπληθεύσαν. Ἐνα πρωτὸ ὁ Νίκος δὲν μπόρεσε νὰ σηκωθῇ ἀπὸ τὸ κρεβάτι.

Σιγά, σιγά έλοιωνε, όπως λιώνει το κερί, χωρίς να μπορεί κανείς να του δώσει ζωή, χωρίς να μπορεί ούδ' αυτή ή αγαπημένη του Ανθή, ή οποία έβραδυάζετο και εξημερώνετο στο προσκέφαλό του, να του δώσει πνοή ή οποία του έσβύνετο, του έφρουγε από ήμέρα σε ήμέρα, από ώρα σε ώρα, από λεπτό σε λεπτό.

Τρεις μήνες βάσταξε ή αρρώστια του. Ένα πρωί, ένα φθινοπωρινό πρωί θλιβερό και πολύ μελαγχολικό, έκλεισε για πάντα τα μάτια του αφού τή τελευταία ματιά του έρριψε στην απελπισμένη Ανθή, και εξεψύχησε ήσυχά χωρίς αγωνία όπως ξεψυχοούν τα μικρά πουλάκια, έφυλλορρήσε όπως φυλλορροούν όλα τα λουλούδια, όλα τα δένδρα το φθινόπωρον.

Τον ώδήγησα στη τελευταία του κατοικία, έστάθηκα έως τή στιγμή που τον έσκέπασαν με τή κρύα πλάκα του τάφου του και έπειτα έφυγα πλημμυρισμένος στα δάκρυα, με ραγισμένη καρδιά από τα κλάματα και τήν απελπισία τής άτυχης Ανθής...

**

Επέρασε χρόνος ήταν ακριβώς ή επέτειος του θανάτου του άτυχους φίλου μου Νίκου. Η αυτή μελαγχολική ήμέρα του φθινοπώρου: ένόμιζα ότι τον είχα έμπρός μου και μου έχαμογελούσε με το έπιθανάτιο εκείνο μειδιάμα που κάμει να 'ριγάζει και τον πλέον άναίσθητο.

Ηγόρασα μερικά φθινοπωρινά άνθη, έπλεξα έ-

να στεφάνι και έτρεξα στο νεκροταφείο του χωριού και το έβαλα στο τάφο του Νίκου.

Όταν έκαμα δύο-τρία βήματα για να απομακρυνθώ από το τάφο με το μανδήλι στα μάτια για να σφουγγίσω τα δάκρυα που τα έβρεχαν, έστάθηκα έξαφνα και εκράτησα με κόπο τή φωνή μου που όλίγον έλειψε να βγεί από το στόμα μου από τήν έκπληξη...

Είς το άπέναντι μέρος, εις τήν είσοδο του νεκροταφείου, είδα ποιά; τήν Ανθή, να εισέρχεται εις το νεκροταφείο χαρούμενη, πεταχτή πεταχτή, στηριζόμενη στο βραχίονα ενός νέου εις τον όποιον έχαμογελούσε και έρριπτε ματιαις γεμάταις από άφροσύνη.

Εθυμήθηκα τα λόγια του φίλου μου, ότι ώρκίσθηκα μαζί με τήν Ανθή ν' αγαπιώνται και σ' αυτόν τον τάφον ακόμα.

Εγύρισα και έφυγα από το άλλο μέρος του νεκροταφείου και είπα μονάχος στον έαυτό μου:

— Αρά γε, τώρα που θα περάση από το τάφο του Νίκου, που τήν αγαπούσε τόσο, θα δει ή άνθη θα θυμηθί πώς είνε χρόνος που πέθανε ο δύστυχος και θ' άφίση το νέο έρωμένο για να χύση ένα μόνο δάκρυ θερμό στο δίψασμένο μνήμα του φίλου μου, ή αιωνίως ή καρδιά τής γυναικός θα 'νε ψυχρά, πειό ψυχρά και από τή παγωμένη πλάκα του τάφου;

ΤΑΚΗΣ ΣΙΜΟΣ

ΑΠΟ ΤΑΣ «ΑΗΑΜΗΗΣΕΙΣ ΜΟΥ»

Ο ΒΟΣΠΟΡΟΣ

Δέν είχες κι' άλλου μητέρα μας Φύσι, να δείξης τήν ήρεμη τέχνη σου, κι' έγινε ο Βόσπορος για σένα το μάγκανο που κέντησε μάγισσα σοφή για να γητέψη τα κουρασμένα Ρηγόπουλα που κάνανε προσκύνημα το κέντημά της; Τρελλαμένος τώρα γιατίότο ο διαβάτης μεθ' σιμά του, και ή ζωή στα νεκρωμένα του μέλη ξυπνάζει και χείρεται τον μαγεμένο Βόσπορο που κυλάει και παίρνει μαζί του τής καρδιάς τα φαύλα πάθη, που παύουν τή λύσσα τους στο μυστήριο που ζετυλίγουν σ' άτακτα κλωνιά των πεύκων σαν πλησιάζουν θαρρείς τής όχθης και δέν άγγίζουσιν μή το ρέμμα καταποντίσει τα χυτά τους κορμιά. Μυστήριο, που συνοδεύουν τα νερά από ψηλά και άφανέρωτοι καταράκταις.

Και γλυστράει το ακούραστο πλοίο και τα πεδύκα με μύρα βαλσαμώνουν τήν κοιμισμένη φύσι θάλασσα, κι' έρχεται όλος ο θόρυβος που κάνει μέ-

στης παρθέναις σπηλαιάς και στης πυκναίς ρύμαις το νερό, τ' άγέρι, των πουλιών τα έξαφνικά φτερουγίσματα, ή σαύρα και το χαλίκι που πέφτει μονάχο του στα νερά, έρχεται όλος ούτος ο θόρυβος ταιριασμένος με τα χτυπήματα τής θάλασσας, και γητέβει τον κουρασμένο διαβάτη που έρχεται να προσκυνήση τον εύμορφο Βόσπορο.

Πέργαμος

ΚΩΝΣ. Ι. ΦΡΙΑΓΓΟΣ

ΙΟΥΔΙΑ

(Χάϊνε)

Τής χαϊδεμένης Ιουλίας τα δάκρυα
Μ' έπιθυμιά γλυκιά στο νού μου βάζω.
Γίνεται τότ' ή πίκρα φλόγ' άκράτητη
Και μέρα νύχτ' αυτή μόνο φωνάζω.

— Αγκάλιασε με ποθητό μου φάντασμα
Με δύναμι, μ' έρωτική μανία.
Δός μου έν άτέλειωτο φιλή και γλύκανε
τή μαύρη του θανάτου μου άγωνία.

ΠΕΤΡΟΣ ΡΑΗΣΗΣ

* Το ποίημα τούτο έγραψε ο Χάϊνε όλίγας ώρας πριν ν' άποθάνη.

ΖΩΓΡΑΦΙΕΣ

Η ΑΓΩΝΙΑ ΕΝΟΣ ΡΟΔΟΥ

«Τήν αύγή με τή δροσούλα»
«Εξεφύτρωσ' ένα ρόδο»
«Τήν αύγή με τή δροσούλα»
«Εμαράθηκε το ρόδο!...»
Αρ. Βαλαωρίτης

Τα κιτρινωμένα φύλλα των πλατάνων έσωριάζοντο κάτω από τή δεινροστοιχία και σε κάθε ψυχρό φύσημα του φθινοπώρου, έτρελλοπηδούσαν άτακτα, ως να ήσαν χαρούμενα διότι έλευθερώθηκαν από τα δεσμά που τα είχαν καρφωμένα επάνω στα κλαδιά.

Ηταν ένας χωρός έναέριος, παράξενος, κένθιμος από φύλλα ξηρά, από μακαμμένα πέταλα.

Το φθινόπωρο με τήν άσθενική του όψη έδινε μια νεκρώσιμη χλωμάδα στο κήπο.

Ένα ένα έπεφταν τα φύλλα από τή λεύκη κ' έγύμωναν το λιγνό κορμό της με τον άσημένιο το φλοίο.

Οι πλατάνοι έρριχναν βαθύτερη σκιά και τα κυπαρίσσια με τή σκοτεινή φορεσιά των έλύγιζαν το κομψόν των άνάστημα και έχαιρετούσαν τα λευκά σύνεφα που έτρεχαν στον ουρανό, σαν μεγάλα φανταστικά πουλιά, μέσα στα καταγάλανα νερά άπεράντου λίμνης.

Μοσχοβολούσαν ή βανίλλια στο θερμό ακόμη φίλημα του ήλιου και τα τελευταία ρόδα άποχαιρετούσαν τα πρώτα χρυσάνθεμα.

Κάτω από το μεγάλο πετρίνιο μπαλκόνι έφαινοντο ή φωλιές των χελιδονιών έρημες, σαν σπητικά των όποιων οι κάτοικοι είχαν φύγει στη ξενιτειά.

Το χόμα βρεγμένο από τή νυχτερινή δροσιά έσκόρπιζε μια μρωδιά τάφου και μόνο τής δεκοχτούρας το παραπονητικό μοιρολόγι άκούεται:

«Είς τήν Παναγή σ' όμόνω»
«Στέκει στο χαρτί γραφτό»
Τα ψωμιά πώς ήσαν μόνο
Δεκοχτώ ... Δεκοχτώ!...

Και ο αντίλαλος επαναλαμβάνει με μονοτονία:
δεκοχτώ... δεκοχτώ...

Στο γυμνωμένο και άκωνθωτό κλωνάρι χαμη-

λής τριανταφυλλίας ένα ρόδο ήταν άνθισμένο, ένα ρόδο χλωμό, χλωμό.

Στα μεταξωτά του πέταλα φεγγεβολούσαν δυό σταλαγματιές δροσιάς, σαν άληθινές διαμαντό-πετρες.

Θαρρούσε πώς ήταν δάκρυα που έχυσε για το θάνατο του κήπου.

Ηπλωσα το χέρι και έκουσα το ρόδο που έκλαιε.

**

Εξημερώνει.

Ακούεται το πρωινό λάλημα του πετεινού.

Μπροστά σ' αγαπημένη εικόνα, μέσα σ' ένα κρυστάλλινο άνθοδοχείο, το ρόδο που έκουσα χθες για να το προφυλάξω από τή κρύα νύχτα... πεθαίνει.

Το καύμένο το ρόδο μου.

Έχει ένα χρώμα άπροσδιόριστο, χλωμό, έλεφάντινο και μοιάζει με εύμορφη κόρη φθισικά που τήν κάνει εύμορφότερη ο πόνος, πειό συμπαθητικά ή όψη του θανάτου...

Έψυχά γυμμένο με κάποια μελαγχολική χάρι στο λιγνό του μίσχο και φαίνεται να κάνη παραπικρα στή Φύσι που έκαμε τή ζωή, τόσο εύμορφη αλλά και τόσο βραχεία...

Και στα χλωμά του πέταλα είνε γραμμένη ή άγωνία του.

Μια μέρα μονάχα βάσταξε ή άχαρη ζωή του. Τόσο και μόνο τόσο ζή ή εύμορφη σ' αυτό το κόσμο.

Μέσα στο δωμάτιο σκορπιέται μια γλυκειά γλυκειά ευωδία. Είναι το μυρισμένο παράπονο που κάνει το έτοιμοθάνατο λουλούδι.

Όλίγο κατ' όλίγο φθίνει, γέρνει επάνω στο άνθοδοχείο και στο πράσινο σκέπασμα του τραπέζιου πίπτει ένα πέταλο... έπειτα δεύτερο... τρίτο και σιγά, σιγά μόνον ο μίσχος μένει γυμνός σαν σκελετός πεθαμμένης εύμορφιάς.

Είδα με πόνο το γυμνό εκείνο μίσχο, χωρίς φύλλα πλέον και θυμήθηκα το τρυφερό στίχο του ποιητού

«Λουλούδι μου, τώρα τα φύλλα πούνε;
Έτσι πομένει κ' ή καρδιά,
Που δέν τήν αγαπούνε;

Σύλβιος

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΜΑΡΙΚΑ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ

Μεταξύ τῶν ἱερείων τῆς ἀναγεννωμένης ἑλληνικῆς σκηνῆς, καὶ τοιαύτης ὑπερρφάνως ἔχει νὰ ἐπιδείξη τὸ ἑλληνικὸν θεῶτρον ἐξέχουσαν κατέχει ἀπό τινων ἐτῶν θέσιν καὶ ἡ δις Μαρίκα Δημοπούλου.

Εἰς τὸν παρακολουθοῦντα μετ' ἐνδιαφέροντος τὴν καθ' ἑλίου πρόδον τῆς θείας τοῦ Θεσπίδος τέχνης, τὸ ὄνομα τῆς Δημοπούλου οὐδὲως τυγχάνει ἄγνωστον.

Λάτρις τῶν ἀθανάτων ἀριστουργημάτων τῶν μεγάλων τῆς ἀρχαιότητος τραγικῶν, ἡ δις Δημοπούλου ὠνειροπόλησε τὴν ἀναβίωσιν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τραγωδίας.

Εὐλαυνομένη ὑπὸ τῆς ἱερᾶς ὅσον καὶ σφαλερᾶς ἰδέας, τῆς ἀπὸ σκηνῆς διδασκαλίας ἐν πρωτοτύπῳ τῶν τραγωδιῶν τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Σοφοκλέους τοῦ Εὐριπίδου, περιῆλθεν πλείστας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῆς πόλεις, ὡς καὶ τὰς κυριωτέρας πρωτευούσας τῆς Εὐρώπης φέρουσα μεθ' ἐκυτῆς τὸ πῦρ τοῦ ἐθνουσιασμοῦ καὶ τὴν φλόγα τῆς ἀγάπης πρὸς τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν κάλλος.

Τὸ ἀληθῶς κολοσσιαῖον ἔργον ὅπερ, ἡ ἀπόστολος αὕτη τῆς ἰδέας, ἀνέλαβε νὰ φέρῃ εἰς πέρας ἔμελλε μισράως νὰ νκηγήσῃ ἐπὶ τῶν ἀνυπερβλήτων προσκομμάτων ἅτινα παρουσίασεν ἡ ἐπιτέλεσις τοῦ ἱεροῦ τῆς καλλιτέχνιδος σκοποῦ.

Οὐδ' ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ ἄλλως. Ἡ δις Δημοπούλου μέσα εἰς τὸ ἀρχαῖον ὄνειρόν της ἐλησμόνησεν, ὅτι ἡ θεσπεσία ἄλλως τε τῶν προγόνων μας γλώσσα, δὲν ἀντηγεῖ κατ' εὐθείαν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος. Ὅτι ὁ σημερινὸς Ἕλληνας νὰ συγκινηθῇ, νὰ αἰσθανθῇ τὸ ῥίγος τῆς τέχνης, νὰ δακρύσῃ, ἐκ τῶν ἀπὸ σκηνῆς διδασκομένων ἔργων, εἶνε ἀπόλυτος ἀνάγκη, νὰ ἀκούσῃ κατὰ εἰς τὴν γλῶσσαν τὴν ζῶσαν, τὴν ὁμιλοῦσαν κατ' εὐθείαν εἰς τὴν ψυχὴν του.

Ἡ δις Δημοπούλου ὠρισμένως θὰ ἐπετύγχανεν τοῦ σκοποῦ της, καὶ θὰ ἔφθικεν ἀσφαλῶς εἰς τὴν πραγματικὴν τοῦ ὀνειροῦ της, ἐὰν ἐκλέγουσα μετὰ τῶν ἤδη ὑπάρχουσῶν μεταφράσεων τῶν ἀριστουργημάτων τῶν ἀρχαίων τραγικῶν τὰς καλλιτέρας, καὶ δὲν στερεῖται εὐτυχῶς τοιούτων ἢ σύγχρονος ἑλληνικῆς φιλολογίας, μετήγγριζεν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν της τὰ θεῖα τῶν προγόνων μας ῥήματα.

Καὶ ἔχομεν λόγους νὰ τὸ πιστεύωμεν, καὶ μεθ' ἡμῶν πάντες ὅσοι πρὸ διετίας περίπου, παρέστησαν μίαν ἀλησμόνητον ἐσπέραν, ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Γυμν. Κύκλου.

Ἡ δις Δημοπούλου ἔδιδε τὴν ἐσπέραν ἐκείνην μίαν διάλεξιν, ὡς κατὰ κλειδὸν δὲ τῆς ὠραίας ἐσπερίδος, τῇ συμπράξει τοῦ ἑρασιτέχνου Κου Δ. Λιγνάδη ἐδίδαξεν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Γυμν. Κύκλου, ἐν τῶν εἰδυλλίων τοῦ Θεοκρίτου ἐν ἀριστοτεχνικῇ μεταφράσει φιλοτεχνηθείσῃ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ Κου Α. Φωτιάδου.

Ὅσοι ἤκουσαν τὴν δις Δημοπούλου κατὰ τὴν ἀληθῶς ἀλησμόνητον ἐκείνην ἐσπέραν, ἀνεκδιόστως θέλουσιν ὁμολογήσῃ, τὴν ἀλήθειαν τῶν γραφομένων μου.

Κ. ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΝ ΜΑΣ ΣΥΖΗΤΗΣΙΝ

Ο ΚΟΜΗΣ ΛΕΩΝ ΤΟΛΣΤΟΗ

Ἡ ἀξ. διεύθυνσις τοῦ καλοῦ φιλολογικοῦ περιοδικοῦ «Κλειώ» δι' ἐπιστολῆς αὐτῆς μετὰ παρεκάλεσεν ἵνα διαβιβάσω αὐτῇ πρὸς δημοσίευσιν τὴν γνώμην μου ἐπὶ τῆς φιλολογικῆς συζητήσεως, τῆς ἐν τῇ «Κλειῳ» ὑποκινηθείσης περὶ τοῦ Λέοντος Τολστόη.

Ὁμολογῶ ὅτι θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ διετέλουν μακρὰν τῆς συζητήσεως ταύτης μελετῶν ἀπλῶς τὰς γνώμας τῶν ἀρμοδιωτέρων παρ' ἡμῖν κριτικῶν, ἀλλ' ὅμως πρὸ τῆς ἀνωτέρω φιλόφρονος προσκλήσεως, ὑπεχρεώθη νὰ τροποποιήσω τὴν σχετικὴν στάσιν μου.

* *

Ἀπέναντι ἀληθῶς τῆς αὐθεντίας καὶ τοῦ κύρους ἐνὸς Ανατόλ Φράνς, ἀποφανθέντος ὅτι ὁ μέγας Ρῶσος συγγραφεὺς καὶ φιλόσοφος δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ὁ Ὀμηρος τῆς Ρωσίας, πᾶσα ἄλλη ἐκφερομένη γνώμη μικρὰν σημασίαν δύναται νὰ ἔχῃ. Ἐπειδὴ ὅμως μετὰ τὴν γνωμοδότησιν ταύτην τοῦ μεγάλου Γαλάτου συγγραφῆως οὐδὲως ἐτέθη τέρμα εἰς τὴν συζήτησιν, ἀλλὰ, τούναντίον, ἐξακολουθεῖ αὕτη ὑρισταμένη, τοῦτε ἀναντιλέκτως ἀποδεικνύει, ὅτι τὸ δημόσιον ἐπιθυμεῖ νὰ ἀκούσῃ καὶ ἄλλας γνώμας.

Ἐνταῦθα θὰ μοι ἐπιτραπῇ νὰ ἐξάρω τὴν ἐξηγήσιν, ἣν ἔδωκεν ὁ παρ' ἡμῖν λόγιος ἀξ. κ. Στ. Πιττακῆς εἰς τὸ ζήτημα, ὅπερ ἐτέθη οὕτω: «διατὶ ὁ Ανατόλ Φράνς ἀπεκάλεσε τὸν Τολστόη Ὀμηρον τῆς Ρωσίας, ἀφοῦ ὁ πρῶτος δὲν διακρίνεται ἐπὶ ποιητικῇ δεινότητι;»

Ἡ σύγκρισις δύο μεγάλων τοῦ κόσμου συγγραφέων ἢ φιλοσόφων ἢ ἄλλων ἀνδρῶν δὲν πρέπει νὰ περιορίζηται πάντοτε εἰς τὴν ἐπισκόπησιν τῶν πράξεων, τῶν συστημάτων καὶ τῶν τάσεων αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς αἰγλης καὶ δὴ τῆς ἐπιρροῆς αὐτῶν οὐχὶ μόνον ἐν τοῖς στενοῖς τῆς πατρίδος αὐτῶν ὄριοις, ἀλλὰ καὶ ἐν ὀλοκλήρῳ τῇ Οἰκουμένῃ. Ἀνεξαρτήτως δὲ τῆς ὑπαρχούσης διαφορᾶς ὅτι ὁ μὲν Ὀμηρος ἦτο περιφανέστατος ποιητής, ὁ δὲ Τολστόη διασημότετος πεζογράφος, ὑπάρχει προσέτι ἡ ἀντίθεσις, ὅτι ὁ μὲν Ὀμηρος ἐν τῷ ἀπαραμίλλῳ ἔργῳ αὐτοῦ ἢ «Ἰλιάς» ἐξυμνεῖ μέχρι τρίτου οὐρανοῦ τὸν πόλεμον καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ ἀπορρέουσαν δόξαν, ὁ δὲ

Τολστόη ἐν τῷ ὠραιότατῳ αὐτοῦ συγγράμματι ὁ «Πόλεμος καὶ ἡ Εἰρήνη» διὰ τοῦ αὐστηροτέρου τρόπου καταδικάζει τὸν πόλεμον, ἐξ οὗ ἐκπηγάζουσι πᾶσαι τῆς ἀνθρωπότητος αἱ συμφοραί. Οὐχ' ἦττον ὅμως, παρὰ πάσας τὰς μεγάλας ταύτας διαφορὰς, ὁ Ανατόλ Φράνς, ἀποκαλέσας τὸν Τολστόη Ὀμηρον τῆς Ρωσίας, ἀπέβλεψε, κατὰ τὰς ἐξηγήσεις τοῦ κ. Πιττακῆ, εἰς τὴν ἑκτακτον παγκόσμιον αἰγλην, ἣν τὰ φιλολογικὰ αὐτῶν ἔργα ἀναντιλέκτως περιεβλήθησαν

* *

Ἐπίσης δὲ οὐχὶ μόνον δὲν εἶναι ἀπορριπτέα ἡ γνώμη τοῦ ἀξ. κ. Χρ. Βασιλακάκη, ὅτι ὁ Τολστόη ἠδύνατο ν' ἀποκαλεσθῇ Σωκράτης τῆς Ρωσίας, ἀλλ' ἐνδέχεται καὶ νὰ κλίνη πρὸς αὐτὴν ἡ πλάστιγξ τῆς πλειονότητος τῶν δυναμένων νὰ κρίνωσι. Πράγματι δὲ ὁ Τολστόη, καθὼς ὁ Σωκράτης, διὰ τῶν πολιτικοθησκευτικῶν αὐτοῦ ἀρχῶν καὶ διὰ τῆς τιμίας, ἀξιοπρεποῦς καὶ ὑψηλόφρονος αὐτοῦ στάσεως ἐδέσποσε, κατεγορήτευσεν καὶ κατενοήσασεν πάντας σχεδὸν τοὺς συγχρόνους μεμορφωμένους ἀνθρώπους τῆς ὑψηλίου, ἐπὶ πλέον δὲ αἱ ἀξιοθαύμαστοι αὐταὶ ἀρχαὶ αὐτοῦ θέλουσι βεβαίως προκαλεῖ τὸν θαυμασμόν, καθὼς τοιοῦτόν τι συμβαίνει καὶ θὰ συμβαίη διὰ τὸν Σωκράτη, πασῶν τῶν μελλουσῶν γενεῶν.

Ἀμφότεροι οἱ μεγάλοι οὗτοι ἄνδρες ἐπιμελῶς ἐπέζητησαν νὰ ἐκμηδενίσωσι διαφόρους προλήψεις, δόλους καὶ ψευδεῖς θεωρίας, συνάμα δὲ νὰ καταρρίψωσι πολλὰς θρησκευτικὰς καὶ πολιτικοκοινωνικὰς πλάνας, περιφρονήσαντες δι' ἀξιοθαυμάστου ψυχικοῦ σθένους, χάριν τοῦ θριάμβου τῆς ἀληθείας, πᾶσαν συκοφαντίαν, πᾶσαν ἀντίδρασιν, πάντα καταδιωγμόν.

* *

Τὰ ἔργα τοῦ Τολστόη ἤρχισα μελετῶν ἐν τῷ πρωτοτύπῳ μετὰ πάροδον ὀλοκλήρου δεκαετίας τῆς ἐν Ρωσίᾳ διαμονῆς μου. Τότε ἤμην κάτοχος τῆς φιλολογικῆς τῶν Ρώσων γλώσσης, συνάμα δὲ εἶχον καλῶς μελετήσει τὴν ρωσικὴν ζωὴν. Οὕτω δὲ ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ γνώσις τῆς γλώσσης ταύτης, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ κατανόησις τῆς ρωσικῆς ψυχῆς συνετέλεσαν, ὅπως βαθύτατα

αίσθανθῶ καὶ ἐκτιμήσω τὸ κάλλος τῶν φιλολο-
γικῶν αὐτοῦ ἀριστουργημάτων γραφομένων διὰ
γλώσσης λαμπροτάτης γλυπτικῆς πλαστικότη-
τος καὶ μουσικῆς ἀρμονίας. Ὁ Τολστόη ἐπραγ-
ματοποίησεν ἐν τοῖς μυθιστορήμασιν αὐτοῦ τὴν
τελειοτάτην καὶ ὑψίστην μορφήν τῆς λογοτε-
χνίας.

Εἶναι ἀληθῶς μέγας, μέγιστος συγγραφεὺς!
Ἄλλ' ὅμως, εἶναι ἐπίσης καὶ μέγας φιλόσοφος,
καθὼς τινες παριστάνουσιν αὐτόν;

Τὴν περὶ τοῦτου κρίσιν ἐπαφίνω καθ' ὅλο-
κληρίαν εἰς τὸ κοινόν, ἀφοῦ παραθέσω τὰ ἐξῆς,
δυνάμενα νὰ ὑποβοηθήσωσιν αὐτὸ εἰς τοῦτο.

Ὁ Τολστόη ἦτο μηδενιστής, ἦτο ἄθεος, τεί-
νων ἐξ ἀθυμίας καὶ ἀνίας πρὸς τὴν αὐτοκτονίαν.

Ἡμέραν τινὰ παρατηρήσας τοὺς χωρικοὺς,
καίπερ βεβαρυμένους ἐκ τῆς καθημερινῆς ἐπι-
μόχθου αὐτῶν ἐργασίας, νὰ εἶναι εὐθυμότατοι
εὐχαριστοῦντες εἰλικρινέστατα τὸν Θεὸν διὰ τὴν
ἐν τῷ κόσμῳ αὐτῶν θέσιν καὶ εὐρίσκοντες ἀ-
νακούφισιν, παραμυθίαν καὶ ψυχικὴν ἡρεμίαν
εἰς τὰ θεῖα διδάγματα τοῦ Θεανθρώπου, ἤρχισε
μελετῶν ἐπιμελῶς καὶ ἐμβριθῶς αὐτά. Τυχῶν
δὲ πλήρους ἀνακούφισεως, ἡρεμίας καὶ χαρᾶς, κα-
τέληξε μετ' οὐ πολὺ καὶ εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι
οὐδόλως δύναται νὰ ὑπάρξῃ θειότερα διδασκαλία
Αὐτοῦ. Ὁ Χριστὸς ἐκήρυξεν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ
καθιστῶμεν τὸν πλησίον δοῦλον ἡμῶν, ὅπως οὗ-
τος ὑπηρετῇ ἡμᾶς, ἀλλ' ἡμεῖς νὰ γινώμεθα δοῦ-
λοι τοῦ πλησίον, ὅπως ὑπηρετῶμεν αὐτόν· εὐλό-
γως δὲ ὁ Τολστόη ἐρωτᾷ: ἐδίδαξέ τις ποτε, ἢ
δύναται τις ποτε νὰ διδάξῃ τι ὑψηλότερον καὶ
θειότερον τούτου; Ὁ Τολστόη θέλει τὸν χριστι-
ανισμὸν ἀπηλλαγμένον πάντων τῶν δογμάτων
καὶ ἐρμηνειῶν, ἔνεκα δὲ τούτου ἡ Ἐκκλησία ἀ-
πεκλήρυξεν αὐτόν.

Ἐν τῷ διηγήματι ἐκ τῆς ἐποχῆς τῶν «Ἀρχαί-
ων Χριστιανῶν» ὁ Τολστόη γράφει περὶ τῆς «Ι-
λιάδος» ὅτι εἶναι ποίημα πρὸς ἐξύμνησιν τῆς πα-
ραβάσεως τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ ἐν σχέσει
πρὸς τὸν γάμον, ἐνίοτε δὲ καὶ τοῦ θελήματος
τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, ἐκ τούτου κατα-
φαίνεται ἐναργέστατα ὅτι τὰ θέματα, ἅτινα δι-
επραγματεύθησαν ὁ Ὀμηρος καὶ ὁ Τολστόη εἶ-
ναι διάφορα. Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ ὁ Τολστόη πα-
ρέχει τὴν ἐξῆς εἰκόνα, ἣτις πληρέστατα ἀπο-
τυποῖ τὰς σκέψεις, τὰς πεποιθήσεις καὶ τὰς
ἀρχὰς αὐτοῦ. Ὁ διάλογος συνάπτεται μεταξὺ
Ἐθνικοῦ καὶ Χριστιανοῦ, ὅστις λέγει: «Ἄν τις
ἤθελεν ἀφαιρέσει τὴν περιουσίαν ἡμῶν θέλομεν

δώσει αὐτὴν ἀνευ οὐδεμιᾶς ἀντιστάσεως. Ἀ-
κριβῶς δὲ ἔνεκα τῆς αἰτίας ταύτης δὲν φοβού-
μεθα οὐδὲ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν ἀγρίων.

Ἄν οὗτοι ἤθελον ἀφαιρέσει τὸ προῖόν τῆς ἡ-
μετέρας ἐργασίας, ἤθέλομεν παραχωρήσει τοῦ-
το εἰς αὐτούς. Ἄν δὲ οὗτοι ἤθελον ἀπαιτήσει,
ὅπως ἡμεῖς ἐργαζώμεθα πρὸς ὄφελος αὐτῶν,
ἡμεῖς καὶ τοῦτο ἤθέλομεν προθύμως ἐκτελέσει,
οὕτως ὥστε οὗτοι οὐχὶ μόνον δὲν θὰ εἶχον λόγον,
ἀλλὰ καὶ πάντως ἀσύμφορον θὰ ἦτο εἰς αὐτούς
ἵνα φονεύσωσιν ἢ καταταραχίσωσιν ἡμᾶς. Οἱ
ἀγριοὶ ταχέως θὰ ἐννόουν ἡμᾶς καὶ θὰ μᾶς ἡ-
γάπων, οὕτω δὲ ἤθέλομεν ὀλιγώτερον ὑποφέρει
ἀπ' αὐτῶν ἢ ἀπὸ τῶν περικυκλούντων νῦν καὶ
καταδιωκόντων ἡμᾶς ἦτο ἀπὸ τῶν μεμορφω-
μένων ἀνθρώπων.»

Ἐν δὲ τῷ ἔργῳ: «Εἰς τί ἡ Πίστις
μου;» ὁ Τολστόη γράφει, ὡς σελ. 50—51,
τὰ ἐξῆς: Ἡ διδασκαλία τοῦ Θεανθρώπου εἶναι
ἀπλουστάτη: «Μὴ ἐναντιώνησθε εἰς
τὸ πονηρὸν». Αὕτη εἶναι πράγματι ἀπλου-
στάτη διδασκαλία, ἐν αὐτῇ δὲ πληρέστατα ἐκ-
πληροῦται ὁ νόμος τοῦ τε Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώ-
που, ὁ μοναδικὸς, ὁ αἰώνιος. Ὁ νόμος οὗτος εἶ-
ναι τῷ ὄντι αἰώνιος. Ἄν εἰς τὴν ἱστορικὴν ζωὴν
ὑπάρχῃ κίνησις πρὸς ὄδον πρὸς ἐκμηδέ-
νισιν τοῦ πονηροῦ, τοῦτο ἐκπηγάξει χάριν τῶν
ἀνθρώπων ἐκείνων, οἵτινες ὑπέμειναν τὸ πονη-
ρὸν μὴ ἀντιτάξαντες τὴν βίαν ἢ κίνησις πρὸς
τὸ ἀγαθὸν τῆς ἀνθρωπότητος πραγματοποιεῖται
οὐχὶ ὑπὸ τῶν βασανιζόντων, ἀλλ' ὑπὸ τῶν βα-
σανιζομένων. Ὅπως τὸ πῦρ οὐδόλως καταπαύει
τὸ πῦρ, οὕτω τὸ πονηρὸν οὐδόλως καταπαύει τὸ
πονηρὸν, οὐχὶ διὰ τῆς βίας, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἀγαθοῦ
θέλετε ἐκμηδενίσει τὸ πονηρὸν. Ἄν δὲ βραδεῖα
εἶναι ἡ κίνησις αὕτη, τοῦτο προκύπτει ἐκ τοῦ ὅτι
ἡ διαύγεια, ἡ ἀπλότης, τὸ ἀναπόδραστον καὶ τὸ
ὑποχρεωτικὸν τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ
εἶναι κεκαλυμμένα ἀπὸ τῆς πλειονότητος τῶν
ἀνθρώπων διὰ τοῦ πανουργοτέρου καὶ ἐπικιν-
δυνωδεστέρου τρόπου, εἶναι κεκαλυμμένα ὑπὸ
ἀλλοτρίαν διδασκαλίαν, ψευδῶς ὀνομαζομένην
διδασκαλίαν Αὐτοῦ.»

Κατ' ἐμὲ ὁ Τολστόη δύναται μᾶλλον νὰ
χαρακτηρισθῇ ὡς ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τῆς
Ρωσίας.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος κατ' ἀρχὰς ἦτο, κα-
θὼς εἶναι πασίγνωστον, ἀμειλικτος διώκτης
τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἀκολουθῶς ὅμως ἐγένετο

ὁ ἐνθερμότερος, ὁ εἰλικρινέστερος, ὁ περιφω-
νέστερος κήρυξ αὐτοῦ.

Ἐγραψε παμπολλοὺς ἐπιστολάς καὶ μετέ-
βαινεν ἀπὸ χώρας εἰς χώραν πρὸς εὐρείαν διά-
δοσιν τῶν θείων διδαγμάτων τοῦ Χριστιανισμοῦ
ἐν τῇ ἀπλουστάτῃ καὶ καθαρωτάτῃ αὐτοῦ ἐκ-
φάνσει ἀνευ πολυπλόκων ἐρμηνειῶν.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος δικαίως θεωρεῖται ὡς
ὁ καλλιπέστατος πάντων τῶν συγχρόνων αὐτοῦ
λογογράφων· τὰ ἔργα αὐτοῦ ὑπὸ λογοτεχνικὴν
καὶ κριτικὴν ἔποψιν εἶνε πράγματι εἰς ἄκρον ἀ-
ξιοθαύμαστα καὶ ἀπαράμιλλα.

ΤΟΛΣΤΟΗ

Κύριε Συντάκτα,

Ἀσμενος ἀνέγνων καὶ τὸ φυλλάδιον τῆς
Κλειῶς, ὅπερ μοι ἀπεστείλατε, καὶ τὴν ἐπιστο-
λήν, δι' ἧς με ἐρωτᾶτε τίνα γνώμην ἔχω περὶ
τοῦ ζητήματος, ἂν ὁ Τολστόης ὀμοιάξῃ μᾶλ-
λον πρὸς τὸν Ὀμηρον ἢ πρὸς τὸν Σωκράτη.

Ἐν πρώτοις τὸ ὄνομα τοῦ ὑμετέρου περιοδι-
κοῦ ἀνέμνησέ με πρῶτον τὴν ὑπὸ τοῦ Λιβαδά
πρῶτον καὶ ὑπὸ τοῦ Θερειανοῦ ὑστερον ἐκδιδο-
μένην ἐν Τεργέστη ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐφημερίδα
«Κλειῶ» καὶ εἶτα τὸ βραχύβιον περιοδικὸν
«Κλειῶ», ὅπερ ἐπὶ 1—2 ἔτη εἰκονογραφη-
μένον ἐξεδόθη ἐν Λειψία. Τὸ ὑμέτερον περιοδι-
κὸν οὐδὲν κοινὸν ἔχει μετὰ τῆς ἐφημερίδος·
ἀλλὰ πρὸς τὸ περιοδικὸν ἔχει πολλὴν ὀμοί-
τητα. Ἐλπίζω ὅτι καὶ κατὰ τὴν ὕλην καὶ κατὰ
τὰς εἰκόνας θὰ ὑπερβῇ αὐτὸ καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη
θὰ ζήσῃ.

Νῦν ἔρχομαι εἰς τὸ περὶ τοῦ Τολστόη ζητή-
μα. Δὲν εἶνε, κύριε Συντάκτα, οὔτε ἐμοῦ οὔτε
ἄλλου διδασκάλου ἔργον ἢ λύσις τοιούτων ζη-
τημάτων· διότι τὸ ἐπάγγελμα ἡμῶν ἀναγκάζει
ἡμᾶς νὰ τρεπώμεθα πρὸς ἄλλας μελέτας. Καὶ
ἐγὼ λοιπὸν δὲν δύναμαι νὰ καυχῆθῶ ὅτι ἀνέ-
γνων πάντα τὰ ἔργα, μικρὰ τε καὶ μεγάλα, διη-
γήματα καὶ μυθιστορήματα καὶ ἄλλας ποι-
κίλας πραγματείας τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὥστε νὰ
κρίνω ἀσφαλῶς περὶ αὐτοῦ· ὅπως δὴποτε ὅμως
ὅσον ἠδυνήθην νὰ κρίνω περὶ τοῦ ἀνδρὸς τού-
του, ὃν ὁ Max Nordau ὀνομάζει ἐκφυλον καὶ
ἐξ ἄλλων ἔργων του καὶ ἐκ τῶν ἐν τῇ Revue
Scientifique ἄλλοτε καταχωρισθέντων καὶ ἐκ
τῆς διαθήκης του, ἦν πρὸ δύο ἐτῶν ἀνέγνων ἐν

Θὰ ἰδύνατο δὲ τις νὰ διισχυρισθῇ ὅτι ἀκριβῶς
αἱ θρησκευτικαὶ ἀρχαὶ τοῦ Τολστόη, οἱ ἐν τῷ
ἔργῳ αὐτοῦ «Εἰς τί ἡ Πίστις μου;» λε-
πτομερῶς ἐκτιθέμεναι, οὐδόλως ἀπομακρύνονται
τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν διδαγμάτων τοῦ Ἀποστό-
λου Παύλου.

Ἡ φιλοσοφία τοῦ Τολστόη εἶναι ἀληθῶς ἰ-
δεώδης, εἶναι ἀληθῶς ὑψηλή. Ἀρα γε τὸ χρυ-
σοῦν καὶ ιδεῶδες ὄνειρον πρὸς ὃ ἀπλήστως ἀ-
τενίζει θὰ ἐκπληρωθῇ ποτε ἐν τῷ κόσμῳ;...

Ἐν Σμύρνῃ τῇ 21 Ἰανουαρίου 1909.

ΣΙΜΩΝ Δ. ΚΑΤΑΚΟΥΖΗΝΟΣ

τῷ Γαλλικῷ Περιοδικῷ *je Sais tout*, ἡ γνώμη
μου εἶνε ἡ ἐξῆς, ἣν ἀνευ πολλῶν ἀξιώσεων πέ-
μπω πρὸς ὑμᾶς.

Οἱ παραβάλλοντες τὸν Τολστόη πρὸς τὸν
Ὀμηρον ἢ πρὸς τὸν Σωκράτη ἀκολουθοῦσι τὴν
τῶν Εὐρωπαίων συνήθειαν, καθ' ἣν πάντα τὰ
ἑαυτῶν θέλοντες νὰ ἀποσεμνύνωσι παραβάλ-
λουσι πρὸς ἑλληνικά, οἷον πολλὰς εὐρωπαϊκὰς
πόλεις πρὸς τὰς Ἀθήνας, ῥήτορας πρὸς τὸν Δη-
μοσθένη, φιλοσόφους καὶ ἐπιστήμονας πρὸς τὸν
Πλάτωνα καὶ τὸν Ἀριστοτέλη κ. τ. λ. ἐνθυ-
μοῦμαι μάλιστα ὅτι ὁ περιώνυμος φιλόλογος
Boeckh ἐδοκίμασέ ποτε ἐν τινι πανηγυρικῷ λό-
γῳ νὰ παραβάλῃ Φριδερίκον Γουλιέλμον τὸν
Δομβασιλέα τῆς Πρωσίας πρὸς τὸν Περικλέα!
Ἄλλ' ὅσον ἄτοπος εἶνε αὕτη ἡ σύγκρισις, τό-
σον ἄτοπος καὶ ἀπίθανος εἶνε ἡ σύγκρισις τοῦ
Τολστόη πρὸς τὸν Ὀμηρον καὶ τὸν Σωκράτη.

Ὁμολογουμένως ὁ Τολστόης διεφώτισε τὰς
διανοίας τοῦ Ρωσικοῦ λαοῦ καὶ ἐκαυτηρίασε
τὸν βίον τῶν γαιοκτημόνων Ρώσων. Ἀλλὰ πο-
λὺ ἀπέχει τῆς θείας ὀμηρικῆς ποιήσεως, ἣτις
ἦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀρχαίας ἐλλάδος τῆς ἀ-
νευρισκούσης ἐν αὐτῇ τέρψιν ἅμα καὶ ὠφέλειαν.
Πρὸς τὴν ὠφέλειαν καὶ τὴν φυσικὴν μεγαλο-
πρέπειαν τῶν ὀμηρικῶν ποιημάτων οὐδὲ πόρ-
ρωθεν δύναται νὰ συγκριθῶσι τὰ ἔργα τοῦ Το-
λστόη. Πρὸς τὸν Ὀμηρον δὲν δύναται οὐδὲ ὁ
Βιργίλιος οὐδὲ ὁ Τορκουάτος Τάσσοσ οὐδ' αὐ-
τὸς ὁ Μίλτων νὰ παραβληθῶσι, καὶ θὰ παρα-
βληθῶσι τὰ διηγήματα καὶ μυθιστορήματα τοῦ
Τολστόη;

Ἀλλὰ τί νὰ εἰπώμεν περὶ τῆς πρὸς τοῖς θεῖον
διδασκαλον Σωκράτη συγκρίσεως τοῦ Τολστόη;
Ὁ μέγας φιλόσοφος τῆς Λειψίας *Wundt* ἐν τῇ

ιστορία της φιλοσοφίας ονομάζει τον Σωκράτη αρχηγόν της επιστημονικής ήθιξης. Δύναται να κληθῆ οὕτω και ὁ Τολστόης; Ἀς μὴ ἀπατώσιν ἡμᾶς ἐξωτερικά τινα φαινόμενα.

Ἄν θέλωμεν νὰ εὐρωμεν ἄνδρας ὁμοίους πρὸς τὸν Τολστόην, ἀλλαγῆν πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν αὐτούς. Ἐν τῷ βίῳ τῶν ἐθνῶν ὑπάρχει ἐποχὴ τις, ἣτις ὀνομάζεται φωτισμός τῆς διανοίας, *aufklaerung*. Λαμβάνω τρία ἔθνη ἐνταῦθα ἐπιστημότατα, τὸ Ἑλληνικὸν και τὸ Γαλλικὸν και τὸ Γερμανικόν, και μνημοεύω τούτων τῶν τριῶν τὰς τρεῖς ἐποχάς τοῦ φωτισμοῦ τῆς διανοίας. Τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους εἶνε ἡ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Σωκράτους ἐποχὴ τῶν σοφιστῶν ὡς ὁ Γοργίου και Πρωταγόρου και Προδίκου και ἄλλων, οἵτινες ἤρχισαν νὰ προσβάλλωσι και τὰς θρησκευτικὰς και τὰς ἐθνικὰς παραδόσεις και διεφώτιζον τὸν λαὸν οὕτως διέσειον τὰς πεποιθήσεις. Τοῦ Γαλλικοῦ και τοῦ Γερμανικοῦ ἔθνους ἡ ἐποχὴ τοῦ φωτισμοῦ τῆς διανοίας τῶν λαῶν τούτων εἶνε σχεδὸν σύγχρονος, ἡ δεκάτη ὀγδόη ἑκατονταετηρίς, καθ' ἣν ἐν μὲν τῇ Γαλλίᾳ ἀνεφάνησαν ὁ Βολταῖρος και ὁ Ρουτώ και οἱ ἐγκυκλοπαιδισταὶ Διδερῶτος και Αλαμπέρρος και ἄλλοι, ἐν δὲ τῇ Γερμανίᾳ ὁ Ρεῖμαρος και ὁ Βαζεδόβιος και ἄλλοι, οἵτινες και τὴν θρησκείαν και τὴν πολιτείαν καταπολεμοῦντες ὑπεστήριζον τὸν ἀτομισμόν, τὰ δικαιώματα τοῦ ἀτόμου.

Τοῦτο τὸ ἔργον ἀνέλαβε νὰ ἐκτελέσῃ και ἐξέτελεσεν ὁ Τολστόης θαυμασιῶς· ἄλλ' ἄς μὴ θέλωμεν νὰ περιβάλλωμεν αὐτὸν αἰγλην φωτεινοτέραν.

Καὶ νῦν δυνάμεθα νὰ ἐρωτήσωμεν ἂν ἔχη και

τὸ νεώτερον Ἑλληνικὸν ἔθνος Τολστόην.

Ἡ ἀπόκρισις εἶνε ἀρνητικὴ. Ἐπεχείρησε μὲν ἄλλοτε ὁ Θεόφιλος Καίρης νὰ εἰσαγάγῃ νεωτεριστικὰς τινὰς περὶ θρησκείας ἰδέας ἄλλ' ἀπεκρούσθη και ἐφυλακίσθη. Ἐπεχείρησε και ὁ Ἀπόστολος Μακράκης μετὰ τῶν ὀπαδῶν του νὰ ἰδρῦσῃ τινὰ παρασυναγωγὴν. Ἀλλὰ και τοῦτο τὸ ἔργον ἤτο μωρὸν και ἀπεκρούσθη. Καὶ εὐλόγως Ἀναμφιβόλως θὰ ἔλθῃ χρόνος, καθ' ὃν και σοφισταὶ σπουδαῖοι και Τολστόη συγγραφεῖς παρ' ἡμῖν θὰ ἀναφανῶσι. Ἀλλὰ νῦν εἶνε τὸ ἔθνος ἀμόρφωτον και κινδυνεύομεν ἀπὸ τῆς δεισιδαιμονίας νὰ περιπέσωμεν εἰς ἀθείαν και οἱ ἀναρρίπτοντες τολμηρὰς ἰδέας οὐδὲν μὲν ὠφελούσι τοὺς ἄλλους, κινδυνεύουσι δὲ αὐτοὶ νὰ ἐκκυριχθῶσι, νὰ κινδυνεύωσι, νὰ φυλακισθῶσιν.

Ἀλλὰ και ὑπὸ πολιτικὴν ἔποψιν τὸ ἔθνος ἡμῶν ἔτι ἄωρον πρὸς τὸν φωτισμὸν τοῦτον.

Οφείλομεν νὰ ρίψωμεν κατὰ μέρος νῦν και θρησκευτικὰ και γλωσσικὰ ζητήματα και πρὸς ἀλλήλους νὰ συσφιγθῶμεν, διότι ἔρχεται νῦν κίνδυνος εἰς ἡμᾶς νέος και ἀπροσδόκητος. Θὰ ἔλθῃ ποτὲ καιρὸς καθ' ὃν και εἰς ἡμᾶς θὰ συμβῆ ἡ ἀνέλιξις αὕτη, ἐν ἣ ἐύρίσκειται ἡ Ρωσσία, ἣτις μέγα και συνηνωμένον ἔθνος οὔσα δύναται νὰ διαθέτῃ τὰ καθ' ἑαυτὴν ὡς βούλεται, και ἐν ἣ συγγράφει ὁ Τολστόης. Ἀλλὰ νῦν και εἰς νεανικὴν κατάστασιν εἴμεθα και αἱ πολιτικαὶ ἡμῶν τύχαι οὕτως εἶνε περιπεπλεγμέναι, ὥστε ὀφείλομεν περὶ τὴν Ἐκκλησίαν και τὸ οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον νὰ συσπειρωθῶμεν πάντες και νὰ ἀφήσωμεν τὴν καρδίαν νὰ ἀρξῆ τῆς διανοίας.

Ἀναστ. Ι. Ζάκας

ΣΦΙΓΓΑ

Σφίγγα, τὸ μαῦρο αἶνιγμα ποῦ μέσ' στὰ μάτια κλεῖς
Οἰδίτους ἐγὼ ἄπειρος, ἀδυνατῶ νὰ λύσω.
Χαμογελοῦνε κ' ἔρχομαι . . . θαρρῶ πῶς με καλεῖς
Μὰ μ' ἕνα βλέμμα τους στρυφνὸ με σταματοῦνε πίσω
Και ἐν ᾧ τρέχω νὰ ριφθῶ μέσα στήν ἀγκαλιά σου
και νὰ ζητήσω ἔλεος ἀπὸ πετρεῖνα στήθια . .
Ἄχ! ἀγριεύει ἔξαφνα . . . με διώχνει ἡ ματιά σου
Και ρίχνομαι στὰ πόδια σου ζητώντας τὴν ἀλήθεια.

Σύλβιος.

ἌΚΟΜΑ;

Στὸ φίλο μου Θ. Εξάρχου

Ἐφές κι' ἀπόψε κι' αὔριο και πάντα λυπημένος!
Εἰ δὲν κουράσθηκες λοιπὸν ἀπὸ τὴ λύπη αὐτή;
Κι' ἀφοῦ τὸ ξέρεις πάντοτε πῶς θὰσ' ἀπελπισμένους
Ἀκόμα στὸ σαράκι σου θὰ δίνης ἄχ! τροφὴ;

Ἀκόμα θὰ γελᾷς σκληρῶς γιὰ ὅλα μ' εἰρωνεία;
Θὰ σέρνης τὸ χασμουρητὸ τῆς πλήξης σου στὴ γῆ;
Γιὰ τὴ ζωὴ σου ἀκόμα ἐσὺ θὰ λῆς—τί κωμῳδία!—
Ἐνῶ μὴ τραγωδία αὐτὴ καθήντησε φριχτή!

ΓΕΩΡΓ. Θ. ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ

ΑΙ ΘΕΩΡΙΑΙ ΕΝ ΤΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

«Τὰ πάντα ῥεῖ»

(Συνέχεια και τέλος)

ζήτημα, δηλαδὴ πῶς παρήχθη ἡ ζωὴ ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ αὐτοῦ σώματος.

Οὐδὲν μᾶς ἐμποδίζει ἀπὸ τοῦ νὰ παραδεχθῶμεν τὴν αὐτόματον γέννησιν, ὅταν μάλιστα, λάβωμεν ὑπ' ὄψει τὰς προόδους τῆς βιολογικῆς Χημείας κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετηρίδα. Τὸ πείραμα τῆς αὐτομάτου γεννήσεως δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπαναλάβωμεν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε λόγος διὰ νὰ μὴ παραδεχθῶμεν αὐτήν. Δὲν βλέπωμεν, πῶς ἄλλως δύναται νὰ λυθῆ τὸ πρόβλημα τῆς ὁρμῆς τῆς ζωῆς. Δυστυχῶς ἡ χημεία και ἂν καταρθῶσιν τὴν ἀνάλησιν λευκόματος, τὸ τοιοῦτον λευκωμα δὲν θὰ ζῆ. Πᾶσα χημικὴ ἀνάλησις λευκόματος συνδέεται μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Λεύκωμα ἐν ζῶσσι καταστάσει δὲν δυνάμεθα νὰ ἀναλύσωμεν.

Ἄλλ' ἂν θέλῃ τις νὰ ἀποφύγῃ τὴν περὶ αὐτομάτου γεννήσεως ὑπόθεσιν, δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι ὅπως δὲν ἐξετάζω τὴν αἰτίαν τοῦ νόμου τῆς βαρύτητος, τοιοῦτοτρόπως δὲν ἐξετάζω και τὴν αἰτίαν τῆς ἀρχῆς τῆς ζωῆς. Μοὶ ἀρκεῖ ἡ γνώσις τοῦ ὅτι ἡ ζωὴ δὲν ὑπῆρχε κατ' ἀρχὰς ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ παρήχθη εἴτε ἐπ' αὐτῆς εἴτε ἐπ' ἄλλου οὐρανοῦ σώματος.

Τὸ πρῶτον ἐπὶ τῆς γῆς ἐμφανισθὲν ζῆον θὰ ἦτο βεβαίως ἐκ τῶν ἀπλουστέρων. Ἴσως μίᾳ ἀμειβάς, μίᾳ μικροσκοπικῇ δηλαδὴ μᾶζα πρωτοπλάσματος ἔχουσα ὅλας τὰς ἰδιότητας ἐνὸς ζῶου. Ἀπὸ τῆς ἀπλουστάτης αὐτῆς ἀμειβάδας παρήχθησαν τὰ ἄλλα εἶδη τῶν ζῶων και φυτῶν και τελευταῖον ὁ ἄνθρωπος. Οὕτως ἔχει ἐε ὀλίγοις ἡ παραγωγικὴ θεωρία τὴν ὁποίαν δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν παραγωγικὸν νόμον, διότι οὐδεὶς ἀντίπολος ὑπάρχει αὐτῆς. Ἄν ὑπάρχουν τοιοῦτοι δὲν τοὺς λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψει διότι εἶνε ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι ἔχουσι τόσας βιολογικὰς γνώσεις ὅσας ὁ γράφων περὶ κινεζικῆς φιλολογίας.

Τὴν αἰτίαν τῆς ἐξελίξεως τῶν ζῶικῶν ὄντων ἀνέλαβον νὰ ἐξηγήσωσι ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὁ Lamarck και ὁ Darwin. Τὰς θεωρίας αὐτὰς δὲν δυνάμεθα

νὰ ἀναπτύξωμεν ἐνταῦθα, και δι' ἄλλους λόγους, και διότι, σκοπὸς τῆς μικρᾶς αὐτῆς μελέτης δὲν εἶνε νὰ ἀναπτύξῃ θεωρίας, ἀλλὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἡ ἐπιστήμη ἔχει ἀνάγκην θεωριῶν.

Ἀς μὴ νομίσῃ τις ὅτι ὅσον ἡ ἐπιστήμη προοδεύει τόσον τὰ προβλήματα αὐτῆς ἐξαλείφονται. **Φυσιοδιφεῖν και σπουδάζειν σημαίνει πολλαπλασιάζειν τὰς ἀπορίας.** Ὁ Ναστραδὴ Χότζας εἶχεν ὀλιγωτέρας ἀπορίας ἀπὸ τὸν Νεύτωνα.

Ὁ ἄνθρωπος ποτὲ δὲν θὰ δυνηθῆ ὅλα νὰ ἐννοήσῃ και ἐξηγήσῃ. Ἀληθεύει τὸ τοῦ μεγάλου Γερμανοῦ φυσιολόγου *DuRois-Reymond* «*Ignoramus et Ignorabimus*»,

Charlattenburg

Γ.ΙΩΑΚΕΙΜΟΓ'ΛΟΥ.

Δεκέμβριος 1908

Candidatus Medicinae

ΜΕΙΔΙΑΜΑΤΑ

— Ὁ μακαρίτης πατὴρ μου ἀπεξήρανε πολλῶν δυστυχῶν τὰ δάκρυα...
— Τί ἔκαμε λοιπὸν;
— Ἐπόλει μανδύλιά.

*

**

— Ἐμαθα μετὰ λύπης τὴν χρεωκοπίαν σου.
— Εἰ τί νὰ γίνῃ; Ἐχασα τὰ πάντα ἐκτὸς τῆς τιμῆς και τῆς ἰδιωτικῆς μου περιουσίας ποῦ εἶχα βάλει εἰς τὸ ὄνομα τῆς γυναικῆς μου!!!

*

**

Ἐκεῖνος. Εἶδες τώρα τὴ καρδιά μου στὰ λόγια μου. Μπορῶ νὰ ἐλπίζω;
Ἐκεῖνη. Ποτὲ δὲν θὰ πάσω ἕνα ἄνδρα ποῦ δὲν ἔχει τὴν καρδιά στὴ θέσι τῆς.

*

**

Ὁ ξένος. Λαμπρὸ δωμάτιον! Τί ἐξοχος θέα! Βουνά, δάση, θάλασσα!
Ὁ ξενοδόχος. (κρυφὰ στὸν γραμματικόν). Δωμάτιον 27. Πρόσεσε 10 φράγκα ὡς ἐκτακτὰ διὰ τὴν ἐξοχὸν θέαν.

Ο ΕΝ ΡΩΜΗ ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΙΕΤΡΟΥ

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΞΕΝΟΥ

Η ΔΩΡΟΤΗΣ ΕΚ ΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΟΣ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

— Ο κύριος οὗτος τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἀσθενείας μου ἀπήντησε τὴν Χαρίκλειάν μου, καὶ τὴν ἠρώτησε ποῦ εἶμαι. Εἶχον δόσει πολλές συμβουλὰς εἰς τὴν θυγατέρα μου, ὅτι ἂν ποτε εὐρεθῆ ἡ μόνη ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ τις ἀπευθύνῃ τὸν λόγον πρὸς αὐτήν, νὰ μὴ δόσῃ οὐδεμίαν ἀπάντησιν, ἀλλ' ἂν ἐξακολουθῆ νὰ τὴν ἐνοχλῆ, νὰ τὸν ἐγκαταλείψῃ καὶ μεταβῆ εἰς τὸ ἀπέναντι πεζοδρόμιον.

Ἡ μακρὸν τὴν ἡμέραν αὐτὴν ἦτο πολὺ λελυπημένη διὰ τὴν ἀσθενείαν μου, ἔμενε δὲ εἰς τὸν οἶκον διὰ νὰ μὲ νοσηλεύσῃ καὶ δὲν ἐξῆλθεν εἰμὴ ὅπως ὑπάγῃ εἰς τὸ φαρμακεῖον τοῦ πολιτικοῦ Νοσοκομείου καὶ προμηθευθῆ δωρεὰν τὰ φάρμακα τὰ ὅποια ὁ ἰατρὸς διώρησεν.

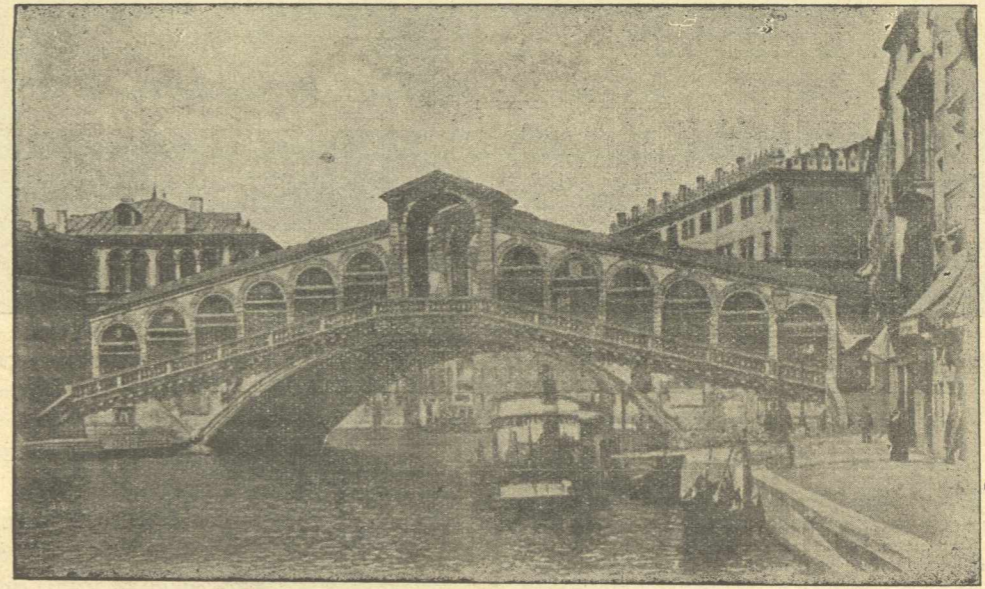
Ἦτο κακὴ ὥρα ὅταν ὁ κύριος οὗτος τὴν συναπήντησε. Θεωρήσασα αὐτὸν ὡς γνωστὸν πρόσωπον διότι τὸν εἶδε μεθ' ὑμῶν, ἐλησμόνησε τὴν παραγγελίαν μου καὶ ἀπεκρίθη ἐν τῇ ἀθωότητι αὐτῆς ὅτι εἶμαι ἀσθενής. Ο κύριος οὗτος ἐξέφρασε βαθυτάτην λύπην καὶ προσεφέρθη παρήγορος καὶ νὰ συνδράμῃ μάλιστα δι' οἰουδή-

ποτε τρόπον, λέγων ὅτι εἶναι συγγενῆς σας καὶ ὅτι ἤκουσε τόσα καλά παρ' ὑμῶν διὰ τὴν οἰογένειάν μας.

Ἐκ τῆς ἡμέρας ταύτης ἐγὼ ἐχειροτέρευσά ἐπὶ ἓνα δὲ μῆνα ἐκοιτόμην εἰς τὴν κλίνην μου. Ἡ Χαρίκλεια συναπήντα καθ' ἑκάστην τὸν κύριον Σοφοκλῆ Παλαιολόγον ἐν ἀγνοίᾳ μου... ποτὲ δὲν μοῦ εἶπε τοῦτο... ὁ ἰατρὸς διέταττε φάρμακα καὶ διάφορα θρεπτικά. Ἡ θυγατὴρ μου ἔφερε ταῦτα λέγουσα ὅτι οἱ πωληταὶ μᾶς ἐδίδον ταῦτα μὲ πίστωσιν, διότι συνεπάθουν μὲ ὑμᾶς καὶ διότι εἴμεθα τίμιοι ἄνθρωποι καὶ ἠθέλαμεν τοὺς πληρώσει ὅταν γείνω καλά.

Ἐγὼ ἐξενόρραπτον καὶ ἐπλυνον, οὕτω δὲ καὶ μὲ τὸν μικρὸν μισθὸν τοῦ συζύγου μου ἐζούσαμεν τιμίως... Ὅταν τις εἶνε ἀσθενής, κύριε Ξένε, πιστεύει ὅλα καὶ δὲν βλέπει ἄλλο ἢ πῶς νὰ γείνη καλά καὶ πληρώσῃ τὰ χρέη του. Ο σύζυγός μου ὅ,τι ἐκέρδιζε μοῦ τὸ ἐδίδεν, εἶνε ἄνθρωπος τοῦ καθήκοντος, οὔτε πίνει οὔτε χαρτοπαικεῖ.

Ἀνεχώρει ἀπὸ πρώτας διὰ τὸ ἔργον του, ὅταν

Ἡ ΒΕΝΕΤΙΑ

ἐπέστρεφεν εἰς τὸν οἶκον ἦτον ὀλίγον ὀξύθυμος μὲ τὰ παιδιά του, ἐπεθύμει ἄκραν ἡσυχίαν ὡς ἐκ τούτου ταῦτα πάντα ἦσαν περίξ ἐμοῦ. Δὲν εἶχε πολλὰς ὁμιλίαις μετ' αὐτῶν. Τὰ ἀγαπᾶ πολὺ ἀλλὰ δὲν εἶναι πατήρ νὰ παίζῃ καὶ διασκεδάζῃ μὲ αὐτά. Συνείθροιζεν ὅλας τὰς ἐφημερίδας ἀπὸ τὰ διάφορα γραφεῖα καὶ τοὺς φίλους του, ὅταν δὲ ἐπέστρεφε μετὰ τὸ φαγητὸν παρεδίδοτο εἰς τὴν ἀνάγνωσίν των κατατρογόμενος μὲ τὰ πολιτικά.

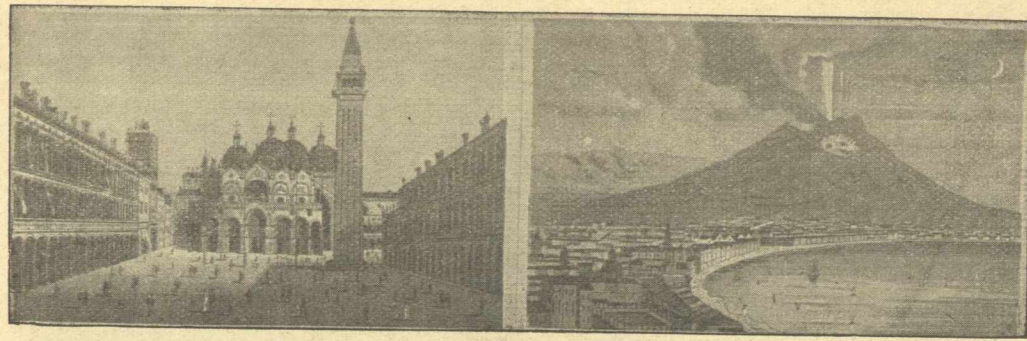
Τῆς ὑγείας μου μικρὸν βελτιουμένης ἠρώτων καθ' ἑκάστην τὴν θυγατέρα μου, πόσα χρεωστοῦμεν καὶ εἰς τίνας, διότι μοὶ ἔφερε συχνὰ τρόφιμα καὶ πράγματα ἀξίας μεγαλειτέρας ἐκείνης τὴν ὁποίαν ἠδυνάμεθα νὰ πληρώσωμεν. Εἰς τὴν ἐρώτησίν μου παρετήρουν πάντοτε μικρὰν ταραχὴν τῆς Χαρίκλειας. Ἀπέφευγε νὰ μοῦ εἰπῆ ἢ μὲ δισταγμὸν ἀπεκρίνετο ὅτι τὰ ἔχει ὅλα ἐν λεπτομερείᾳ σημειωμένα καὶ θὰ μοῦ δόσῃ τὴν σημείωσιν ὅταν γείνω ἐντελῶς καλά. Ὁφείλαμεν, κύριε Ξένε, δύο ἐνοίκια τῆς κατοικίας μας, εἰς δὲ τὸ διάστημα τῆς ἀσθενείας μου ἐληξεν καὶ τὸ τρίτον, ἀλλὰ ἀκόμη ὁ οἰκοκύριος ὅστις δὲν ἄφινεν ἐβδομάδα χωρὶς νὰ μᾶς βασανίζῃ δι' αὐτὰ καὶ μᾶς ἀπειλῆ δι' ἐξώσεως, ἔπαυσε νὰ κάμῃ τοῦτο. Ἡ Χαρίκλεια προέλαβε τὴν ἀνησυχίαν μου, λέγουσα ὅτι παρεκάλεσε τὸν οἰκοκύριον νὰ μὴ μᾶς ἐνοχλῆ μέχρις ἀναρρώσεώς μου. Παρετήρουν μετὰ δυσαρεσκείας

μου ἐν πρᾶγμα, πόσον ἐσχάτως ἐγίνετο ἐτοιμολογος εἰς τὰ νὰ ἐμβαλῶνῃ τὰς περιστάσεις. Μοὶ ἐφαίνετο ὅτι δὲν ἔλεγεν ὡς συνήθως τὰς ἀληθείας τῆς ἀθωότητός της. Τὴν ἡν τοῦ Ἰουνίου τοῦ παρελθόντος ἔτους ἠγγέρθη ἐκ τῆς κλίνης μου, ἐσκόπευον δὲ μετὰ δύο ἡμέρας νὰ μεταβῶ εἰς τὸ Μαράσι μετὰ τῆς Χαρίκλειας εἰς τινὰ συγγενῆ μου ὅπως μείνω δέκα ἢ δέκα πέντε ἡμέρας πρὸς ἀλλαγὴν τοῦ ἀέρος.

Ἡ Χαρίκλεια ἐπήγαινε, ὡς συνήθως, μόνη εἰς τὸ σχολεῖον. Τὴν μεσημβρίαν δὲν ἦλθεν εἰς τὸ γεῦμά της, δὲν ἀνησυχῆσαμεν διότι πολλάκις ἐγευματίζε μετὰ τῶν φίλων της εἰς τὸ σχολεῖον. Ἀλλ' ὅταν παρῆλθεν καὶ ἡ ἕκτη ὥρα τῆς ἑσπέρας καὶ δὲν ἐφάνη ἡ ἀνησυχία μου ἐκορυφώθη. Τὴν ἐβδόμην ἐπέστρεφεν ὁ σύζυγός μου πρὸς τὸν ὅποτον διεκοίωσα τὴν ἀπουσίαν τῆς θυγατρὸς μας, εἰποῦσα εἰς αὐτόν, ὅτι ἀφ' οὗ δειπνήσῃ, ἐὰν ἕως τότε δὲν ἔλθῃ, νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ σχολεῖον νὰ τὴν ζητήσῃ.

Ο σύζυγος ἠθλάνθη μείζονα ἀνησυχίαν ἐμοῦ ἔλαβε τὸ ραβδίον του καὶ πάραυτα ὡς ἀστραπὴ ἀνεχώρησεν ἐτεροφθόγγως λαλῶν κάτι εἰς τὸ στόμα του τὸ ὅποτον δὲν ἠγνόησα.

Μετὰ τρία τέταρτα τῆς ὥρας ἐπέστρεφεν ἐτερούτιος τὴν ὄψιν ἐρρίφθη ἐφ' ἑνὸς καθίσματος προσέρων μετὰ φωνῆς ἀλλοίας καὶ συγκεκλινημένης:

ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΓ. ΜΑΡΚΟΥ
ΕΝ ΒΕΝΕΤΙΑ

ΝΕΑΠΟΛΙΣ ΒΕΖΟΥΒΙΟΣ

— Η Χαρίκλεια έχει ένα μήνα να πάγη εις τὸ σχολεῖον!

— Ένα μήνα! καὶ ποῦ ἐπήγαινε λοιπὸν καθ' ἑκάστην, ἔκραζε τεταραγμένη.

— Ξεῦρω ἴω ποῦ στὸ διάβολο ἐπήγαινε; Ο Θεός ... νὰ μὲ βγάλῃ ψεύτη, Οὐρανία, φοβοῦμαι ὅτι ἐχάσαμεν τὸ κορίτσι ... ἕνα πράγμα δὲν χωρεῖ εἰς τὸ κεφάλι μου, ἀπὸ τὸ καιρὸ ὅπου εἶσαι ἄρρωστη ἀδτε χατάπης, οὔτε ψωμάς, οὔτε παντοπώλης, οὔτε ὁ νοικοκύρης τοῦ σπητιοῦ ἤλιον νὰ μοῦ ζητήσουν χρήματα. Φέρνουν τὰ

πράγματα εἰς τὸ σπήτι τὰ ἀφίνουν, καὶ ἀναχωροῦν ὡς νὰ ἐπληρώθησαν.

Η Χαρίκλεια μοῦ εἶπεν ὅτι τοὺς καλοπιάνει λέγουσα εἰς αὐτοὺς ὅτι ἅμα γείνης καλὰ θὰ τοῦς πληρώσωμεν ... Εἰδὼ γυναῖκα κάτι τρέχει ... θὰ ὑπάγω ἀμέσως νὰ ἐρωτήσω τὸν καθένα τι χρεωστῶμεν.

Μόλις ἐτελείωτε τοὺς λόγους τούτους ὁ καὶ μένος ὁ σύζυγός μου ἐρρίφθη πάλιν νῆστις ἐπὶ τῶν ποδῶν του ἤνοιξε τὴν θύραν καὶ ἀπήλλθε.

(ἀκολουθεῖ)

ΠΕΙΣΜΑΤΑ

Κατάμαυρος ὁ οὐρανὸς εἰς τὴ βροχὴ ξεσποῦσε,
Κ' ἐκεῖν' εἰς τὸ πλάϊ μου σκυφτὴ ἐσιώποῦσε.
Πείσματα πάλι μούκανε ἀγάπης, ἡ ζηλιάρα.
Ἐξαφν' ἀστράφτει καὶ βροντᾷ ... Τρελλὴ ἀπ' τὴ τρομάρα,
στὴν ἀγκαλιὰ μου ρίχνεται μὲ μάτια δακρυσμένα
Κι' ἀλλάζου'ε τὰ χεῖλη μας φιλιὰ ... πεισματωμένα ...
— Ἀχ! νὰ περτε παντοτεῖνὰ ἀστροπελέκι καὶ βροχὴ
Καὶ νάμαστε ἀγάπη μου, οἱ δύο μας πάλι μοναχοὶ!

ΠΑΡΑΞΕΝΙΕΣ

ΤΙ ΔΕΝ ΔΥΝΑΜΕΘΑ ΝΑ ΑΓΟΡΑΣΩΜΕΝ

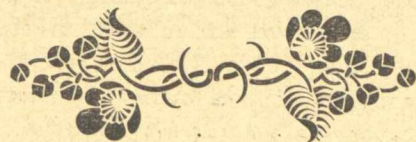
- Ένα πῖλον διὰ τὴν Κόρην τοῦ ὀφθαλμοῦ.
- Μίαν λέμβον διὰ τὸν ροῦν τοῦ χρόνου.
- Έν χειρόκτιον διὰ τὴν χεῖρα τῆς Δικαιοσύνης.
- Ολίγα κομβία διὰ τὸν μανδύαν τοῦ χειμῶνος.
- Ένα χιτῶνα διὰ τὴν γυμνὴν Ἀλήθειαν.
- Μίαν σινδόνην διὰ τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ.
- Μίαν σημαίαν διὰ τὸν ἴσθμὸν τῆς ἀράχνης.
- Μίαν ψαλίδα διὰ τοὺς ὄνυχας τῆς Ζηλοτυπίας.
- Μονύβλον διὰ τὸν ὀφθαλμὸν τῆς Δίκης.

ΣΥΒΙΟΣ

ΣΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΗΣ

Μὴν ἔζησες στὸν οὐρανὸ ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους χῶρια
μὴ τῶν ἀγγέλων μουσικαῖς κι' ἄσματα σ' ἔχουν θρέψη
καὶ μὲ πλανᾷ σὲ ὄνειρα ἡ ἄρπασου πανώρη,
καὶ συγκρατεῖς αἰχμάλωτη τὴν ταπεινὴ μου σκέψη;
Ποιὰ μάγισσα σοῦ ἐγήτεψε τοῦ ὄργάνου σου τὰ βέλια
καὶ ὅταν κρῖνα ἐπάνω τοὺς σκορπᾷς τὰ δάχτυλά σου,
κάθε καρδιάς κλονίζοντας τὰ τρίσθαια θεμέλια
καὶ χάνονται ρηγόπουλα ἀπ' τὰ μαγέμματά σου.
Μὰ ὅ,τι κι' ἂν εἶσαι μάγισσα θνητὴ θεὰ κι' ἂν εἶσαι,
σκόρπα σ' ἄμένα ὄνειρα καὶ τῆς ζωῆς τὴ γλύκα.
μὲς στὴν ἀθήα σου καρδιὰ τὴν κλωσύνην κλείσε,
καὶ μὲ τοὺς θεῖους σου σκοποὺς τοὺς στοχασμοὺς μου,
[νίκα.

Κωνστ. Ι. Φριζίγγος

ΤΟ ΠΕΝΘΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Τὸν ἄωρον θάνατον Γ. Δαλδάκη ἐθρήνησεν εἰλικρινῶς ἡ κοινωρία μας. Ο Γ. Δαλδάκης πράγματι, διέπρεψεν ὄχι μόνον ὡς πρότυπον οἰκογενειάρχου, χρηστοῦ φίλου καὶ ὠφελίμου πολίτου, ἀλλὰ καὶ ὡς διδάσκαλος τοῦ γένους μας ἔγκριτος. Φυσιγνωμία συμπαθῆς καὶ χαρακτήρ καλὸς διεκρίθη ἀμέσως ἅμα τῇ ἀφίξει του εἰς τὴν πόλιν μας, ὅπου ἠγαπήθη καὶ ἐξετιμήθη μὲ τὰ προσόντα του τὰ ἠθικὰ καὶ τὰ πνευματικὰ του χαρίσματα. Ἠλθε προσωρινῶς διὰ νὰ διδάξῃ τοὺς διδασκάλους τῆς Ανατολῆς τὸ φρεβελιανὸν σύστημα καὶ συνέδεσε τὴν τύχην του ὀριστικῶς μὲ τὴν μόρφωσιν τῆς ὁμογενοῦς κοινωρίας ὑπὲρ ἧς εἰργάσθη ἀποτελεσματικῶς, ἀναδείξας θαυμασίως τὴν Σχολὴν του, ἡ ὁποία ἐσκόρπισε τὸ φῶς εἰς πολλὰς ἑκατοντάδας παιδιῶν ἀμορφῶν τῶν φύλων ἐπὶ εἰκοσθεταῖαν περίπτου.

Συνεζεύχθη τὴν θυγατέρα τοῦ ἀειμνήστου διδασκάλου τοῦ γένους μας Δραγάτση, ἀριστοῦχον Ἀρσακειάδα, μεθ' ἧς εἰργάσθη μετ' αὐτὰ παρηήσεως ὑπὲρ τῆς Σχολῆς του, καὶ μεθ' ἧς ἀπέκτησεν ἀξιόζηλευτα τέκνα. Σήμερον ὁ θάνατος τοῦ Γ. Δαλδάκη πράγματι εἶνε μίᾳ ἀπώλεια διὰ τὴν κοινωρίαν μας, ἀλλ' εὐτυχῶς ὅτι ἡ Σχολὴ του θὰ ἐξακολουθήσῃ ἐργαζομένη ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῆς χήρας του καὶ τῇ βοήθειᾳ τῶν θυγατέρων τῆς δεσποινίδων Μερόπης καὶ Φλώρας ὡς καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς κ. Λεάνδρου Δραγάτση. Η δευθύνσις τῆς Κλειοῦς μετὰ τῶν ἐγκαρδιῶν συλλυπητηρίων τῆς πρὸς τὴν πενθοῦσαν οἰκογένειαν παραθέτει κατωτέρω καὶ τὸ γράφειν ἐπὶ τῇ ἱερᾷ μνήμῃ τοῦ μεταστάντος ὠραίου ἐλεγείου τοῦ ποιητοῦ Γεωργ. Θ. Σημηριώτου.

Τῆς τιμημένης σου ζωῆς σὰν κόπηκε τὸ νῆμα]
Δέξου τὰ φτωχὰ λόγια αὐτὰ στολίδι σου στὸ μνήμα.
Δὲν φεύγεις σὺ ἀφίνοντας ἢ φτώχεια ἢ τὰ καλὰ σου
Σὰν γεωργὸς ποῦ ἔσπειρε ἀφίνεις τὴ σπορὰ σου
Ποῦ θὰ βλαστήσῃ γλήγορα ποῦ θὲ ν' ἀνθίσῃ ἐκεῖνῃ
Σ' εὐγένεια καὶ σ' ἀρετὴ σὲ φῶς καὶ καλοσύνη.
Γι' αὐτὸ καὶ τώρα πίσω σου δὲν χύνεται τὸ κλᾶμμα
Τῶν ἰδικῶν σου μοναχὰ φεύγεις-μ' ἀκοῦς! ἀντάμα
«Π' οὔσαι πατέρα ...» κρᾶζοντε σὰν ἔρημα πουλάκια
Κι' ὀρφανεμένα τοῦ σκολειοῦ τ' ἀθῶα τὰ παιδάκια.
Κ' εἶν' ἡ ὀρφάνια τους τρανὴ κι' ἂν δὲν τὴν νοιώθουν τώρα
— Ἀχ ἡ ἀπαλὲς ψυχούλες των—θὲ ν' ἀλλθῇ κείνῃ ἡ ὦρα,
Ποῦ θὰ διψάσουν ἀπὸ φῶς καὶ γνώσι κι' ὠμορφάδα
Ποῦ ἔτρεχ' ἀπ' τὰ χεῖλη σου μ' ἀστεῖρευτὴ γλυκάδα.
Πανάλαφρη κ' εὐλογητὴ τοῦ μνήματός σου ἡ ἄκρη
Θάξῃ δροσοῦλα τῶν παιδιῶν τ' ἀγνότερο τὸ δάκρυ!

νείας του. Ίσως μεταβῆ εἰς Ἰταλίαν καὶ κατορθώσῃ νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ σχέδιά του.

Ἡ Ἑλλάς δὲν ὀφείλει μὲ κάθε θυσίαν καὶ μὲ κάθε μέσον νὰ παροτρύνῃ καὶ νὰ βοηθῇ ἕκαστον πνεῦμα Ἑλληνικὸν τὸ ὁποῖον ἀφιερώνει τὴν ἰδιοφυίαν του πρὸς προαγωγὴν καὶ δόξαν τοῦ Ἐθνους του;

ΝΕΗ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ο κ. Στ. Πιττακῆς ὁ συμπαθέστατος ποιητής, ὁ γνωστότατος λογογράφος, τὴν ὁποῖον ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ συγκαταλέγωμεν μεταξύ τῶν διαπρεπῶν συνεργατῶν μας, ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ «Λαοῦ» νέας ἡμερηίδος τὴν ὁποίαν ἐχθροὶ προσεχῶς τὸ Βιβλικὸ-δοτικὸν κατὰστημα τοῦ κ. Στυλιανοπούλου.

Τὸ ἀγγλικὸν ρητὸν *The rate main in the rate place* ἐφαρμόζεται εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν κάλλιστα. Διότι ὁ κ. Πιττακῆς δὲν εἶνε μόνον ποι-

ητής καὶ λόγιος ἐκ τῶν δοκίμων, δὲν εἶνε μόνον ἠθικὸν καὶ συμπαθὲς μέλος τῆς κεινωνίας μας, ἀλλ' εἶνε ἐκ τῶν ὀλίγων ἐκείνων ὁμογενῶν, οἱ ὁποῖοι ἀντεπροσώπευσαν τὸν ἑλληνισμόν ἐπιτυχῶς καὶ ἀξιολόγως εἰς τὰ ὄμματα τῶν ξένων. Ο κ. Πιττακῆς ἐπὶ εἰκοσαεταίαν διατελέσας ἐπιμελητὴς τοῦ Μουσείου τῆς Εὐαγγ. Σχολῆς ἐγνωρίσθη ὑπὸ πλείστων διαπρεπῶν ἀνδρῶν τοῦ κόσμου, ὡς ἐπισκεπτῶν τοῦ Μουσείου, οἱ ὁποῖοι ὅλοι γνωρίζομεν πόσον ἐξετίμησάν τὸν συμπαθέστατον καὶ εὐγλωττον λόγιον. Δὲν ἀναφέρομεν πλέον τὰς ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ὑπηρεσίας του εἰς τὴν κοινότητα ἡμῶν εἰς τὴν φωνὴν τῆς ὁποίας πάντοτε ἔσπευδε πρόθυμος.

**

Τὰ Παναθηναϊκὰ ἐξέδωκαν τὰ «Ἀνοιχτὰ Μυστικὰ» τοῦ γνωστοτάτου κελοῦ ποιητοῦ μας κ. Ἀλέκου Φωτιάδου. Ἡ κριτικὴ ὑπὸ τοῦ συνεργάτου μας κ. Γ. Σημηριώτη εἰς τὸ προσεχές.

Κον Ν. Κ Κωνσταντινούπολιν.—Ἡ ἐπιστολὴ σας μετὰ τῶν δύο ποιημάτων σας ἐλήφθη. Εὐχαριστοῦμεν.—Κον Μ. Ε. Ζ.—Ἐνταῦθα. Τὸ ποίημά σας «Τὸ παρελθόν» ὑπεβλήθη εἰς τὴν ἐπιτροπὴν.—Κον Α. Σ. Τσανταρλῆ.—τὸ ποίημά σας «Τὸ ρημοκλήσι» θὰ δημοσιευθῇ ἐὰν ἐγκριθῇ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπεβλήθη ἤδη.—Κον Ο. Δ. εἰς Μαγνησίαν. Σας εὐχαριστοῦμεν θερμότερα διὰ τὸ περισπούδαστον ἄρθρον σας τὸ ὁποῖον μᾶς ἐπέστειλατε. Ὡς γνωρίζετε ὅμως ἡ «Κλειώ» ἐνασχολεῖται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν φιλολογίαν τὴν ἐλαφρὰν οὕτως εἶπεν τὸ δὲ ἄρθρον σας θὰ ἤρμοιζε θαυμασίως εἰς κάποιον Ἐκκλησιαστικὸν περιοδικόν, ὅπου δημοσιευόμενον θὰ ἔκαμε μεγάλην ἐντύπωσιν. Λυπούμεθα διότι δὲν δυνάμεθα νὰ τὸ

δημοσιεύσωμεν.—Κον Ε. Ρ. Ἐνταῦθα.—Τὴν βιογραφίαν τοῦ Παύλου Δουμὲρ δὲν θὰ δημοσιεύσωμεν διότι ὁ Παῦλος Δουμὲρ δὲν ἦτο φιλόλογος ἀλλὰ πολιτικὸς ἀνὴρ, καὶ ἀποφεύγομεν καὶ τὴν πολιτικὴν καὶ πᾶν ὅτι ἔχει σχέσιν με αὐτήν. Εργαζόμεθα μόνον διὰ τὴν φιλολογίαν, τὴν καλλιτεχνίαν, τὴν τέχνην καὶ τὰ γράμματα. Εἰς τὸ προσεχές, ἐλλείψει χώρου εἰς τὸ σημερινόν, θὰ δημοσιευθῇ ἡ σκιογραφία τοῦ Βάκωνος.—Κον Α. Α. Ἐνταῦθα. Τὸ ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ διήγημά σας δὲν θὰ δημοσιευθῇ, διότι τὸ διήγημα αὐτὸ εἶνε ἀπὸ ἐκείνα τὰ τετραμμένα τῶν κοινῶν Γάλλων διηγηματογράφων, ἀνευ οὐδενὸς ἐνδιαφέροντος. Ἐπιδιώξατε μεταφράσεις διηγημάτων τῶν γνωστῶν καλῶν διηγηματογράφων.—

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.—Φθινοπωρινὰ Ἄνθη, Τάκη Σίμου.—Ὁ Βόσπορος, Κ. Ι. Φριλίγγου.—Ἰουλία (Χάινε), Π. Ραήση.—Ἡ Ἀγωνία ἐνὸς Ρόδου. Συλβίου.—Μαρίκα Δημοπούλου, Κ. Σημηριώτη.—Δύο ἀπαντήσεις εἰς τὴν φιλολογικὴν συζήτησιν περὶ Τολστόη, Σμ. Δ. Κατακουζηνοῦ καὶ Ἄν. Ι. Ζάκα.—Σφίγγα, Συλβίου.—Ἀκόμα;—Γ. Θ. Σημηριώτη.—Αἱ θεωρίαι ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, Γ. Ἰωακείμογλου.—Ἡ ἀθρότης ἐκ τῆς πνευματικότητος (συνέχεια), Στεφάνου Ξένου.—Στὴ Μουσικὴ τῆς, Κ. Φριλίγγου.—Πείσματα, Παραξενιές, Συλβίου.—Τὸ πένθος τῶν Ἑλλ. Γραμμάτων, Γεώργιος Δαλδάκης.—Ποικίλα, Φιλολογικαὶ Πιννακίδες, Τέχναι καὶ Γράμματα, Νεαὶ ἐκδόσεις, Εἰδωτάκια, Μειδιάματα κλπ.

ΕΙΚΟΝΕΣ.—Μαρίκα Δημοπούλου. Ἄπὸ τὰς Ἰταλικὰς μεγαλοπόλεις: Ὁ ἐν Ρώμῃ ναὸς τοῦ Ἁγ. Πέτρου, Βενετία, Πλατεία τοῦ Ἁγ. Μάρκου ἐν Βενετίᾳ, Ὁ Βεζούβιος.—Γεώργιος Δαλδάκης.

Ἐκδίδεται καὶ Διευθυνταί: Γ. Λαζίδης, Τάκης Σίμος, Ι. Τσουκαρίδης.
Διευθύνσις: Τυπογραφεῖον ἡ «Μέλισσα», Δίοδος Παναγιῶ Τάφου, κάτωθεν τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν.—ΣΜΥΡΝΗ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Η "ΜΕΛΙΣΣΑ,,

ΓΕΩΡΓ. ΛΑΣΙΔΟΥ

ΚΑΙ

ΙΩΑΝΝ. ΤΣΟΥΚΑΡΙΔΟΥ

ΔΙΟΔΟΣ ΠΑΝΑΓΙΟΥ ΤΑΦΟΥ

Κάτωθεν τῆς Τραπέζης Ἀθηνῶν

ΣΜΥΡΝῃ

Ἐν αὐτῷ ἐκτελοῦνται παντὸς εἶδους τυπογραφικαὶ ἔργασίαι, μετὰ
μεγίστης ταχύτητος καὶ φιλοκαλίας.

ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ

ΦΑΚΕΛΛΩΝ, ΕΠΙΣΤΟΛΟΚΕΦΑΛΙΔΩΝ, ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ

ΚΑΤΑΣΤΙΧΩΝ, ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ,

ΑΓΓΕΛΤΗΡΙΩΝ ΓΑΜΩΝ, ΚΗΔΕΙΩΝ ΚΑΙ ΒΑΠΤΙΣΕΩΝ

ΔΗΛΟΥΤΥΠΩΝ, ΒΙΒΛΙΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ

ΤΑ ΕΠΙΣΚΕΠΤΗΡΙΑ

Ἐκτυποῦνται στιγμιαίως καὶ Καλλιτεχνικώτατα

ΤΙΜΑΙ ΣΥΓΚΑΤΑΒΑΤΙΚΑΙ